

Aitzolen kantu Bilduma

(Collection of songs by Aitzol)

Zavala, Antonio
Colegio San Ignacio
Calzada Vieja de Ategorrieta, 8
20013 Donostia

BIBLID [1137-4454 (1997), 15; 169-175]

Jose Ariztimuño "Aitzol" gure erri-poesia biltzen ahalegindu zen bospat urtean (1931-1936). Hortarako laguntzailerak izan zituen han eta hemen Euskal Herri osoan. Hoi-izenak ematen dira idazlan hontan; bere bilketa hori nola biderratu zuten; jaso zutena zer zen; haien ekintzaren balioa juzkatzen da...

Giltz Hitzal: Jose Ariztimuño. Aitzol. Euskal Kantutegia.

José Ariztimuño "Aitzol" fue, durante cinco años (1931-1936), el impulsor de una campaña de recogida de materiales de la poesía popular euskérica. Contó para ello con numerosos colaboradores. En el presente trabajo se dan los nombres de éstos, se informa sobre el sistema empleado, se valoran los logros obtenidos, se enjuicia el mérito de la labor...

Palabras Clave: José Ariztimuño. Aitzol. Cancionero Vasco.

José Ariztimuño "Aitzol" fut, durant cinq ans (1931-1936), le stimulateur d'une campagne de collecte de matériels de la poésie populaire basque. Il compta pour cela sur de nombreux collaborateurs. Dans ce travail on donne leurs noms, on s'informe sur le système employé, on évalue les succès obtenus, on juge le mérite du travail.

Mots Clés: José Ariztimuño. Aitzol. Chansonnier Basque.

Jaun-andreak:

Aitzol zanaren bertso edo kanta-bildumari buruz itzegiteko eskabidea nundik eta nola zuzendu zidaten antzematen diodala uste det. Bilduma orren aitamenak orain zazpi urte egin nituen nik, Billabonan, kontapoesi zaarrari buruzko jardunaldi batzuetan. Itzaldi ura, berriz, nere itzaldien bilduma dan *Auspoaren auspoa* izeneko liburuetan argitaratu berria da. Ala, Billabonan entzun edo liburu oietan irakurri zuan bati bururatuko zitzaion, ziur aski, gai ori neri eskeintzea. Bilduma ori, izan ere, Aitzolen alderdi jakingarri bat da. Arek egindako lan aundi eta garrantzitsu baten berri ematen digu. Baiña, gero ere esango dedanez, bukatu gabekoa. Gure anai arteko gudak moztuko zuana, aren lan guztiak eta bizitza bera ere bezelaxe.

Baiña gai oni buruz, esan bezela, Billabonan itzezin bainuan, gauzak errepikatzea nai eta nai ezkoa det. Ala ere, errepikatzeko ori al dan txikiena izan dedin, Billabonako ori bertan bera utzi det, berriro irakurri gabe alegia. Orrela, gaia berdiña bada ere, beste idazkera berri bat izango du. Esate baterako, gorputz bera bai, baiña jantzia ezberdiña.

Ni ere, Aitzol zana bezela, tolosarra banaiz ere, beraren berri batere ez nekian, bertso zaarrak biltzen asi nintzanean. Gure gurasoak izango zuten, ziur aski. Baiña gerra denboran ni umea nintzan eta oroipen bat oso buruan sartuta daukat: bein baiño geiagotan somatu nituala gurasoak, eta bai bestelako pertsona elduak ere, aopean gerrako kontuei buruz ari zarala; eta gu urbiltzean ixildu egiten zirala. Jator jokutzen zutela derizkiot. Orduko gertaerak ez baitziran onak aurren belarrietarako. Neronek ere, orrelako egokiera batean gertatuta, berdin egingo nuke. Bearbada Aitzolen bukaera ixilkako alkarrizketa oietan erabiliko zuten. Baiña ni, esan bezela, ezertxo ere jakin gabe gelditu nintzan.

Asieratik asi gaitezen, esan dezagun leenengo Aitzol zanari nola etorri zitzaion bertsoak eta kantak biltzeko burutazioa eta gogoa.

Ori don Manuel Lekuona zanak argitu zidan, eta nik beraren itzak eskeiñiko dizkizuet. Biak adikide miñak ziranez, bigarrenaren testigantza ori jatortzat eta egiazkotzat artu bearra dagoala dudarik ez da.

Aitzolek, asiera batean, euskeraren salbazioa olerkariak ekarriko zutela uste omen zuan. Orregatik antolatuko zituan olerki sariketa aiek, gero urte bakoitzekoa liburu polit batean argitaratuz.

Baiña 1930-an, Bergaran don Manuel Lekuonaren itzaldia entzun zuan, bertsolaritza zer zan adierazten zuan itzaldi famatu ura. Egun artan bide berri bat ikusi zuan Aitzolek, euskeraren salbaziorako indar aundia egin lezakeana. Orduan asi zan bertso eta kanta zaarak biltzen, eta geroxeago, baita ere, 1935 eta 1936-ko *Bertsolari Eguna* izeneko bertsolari txapelketak antolatzen.

Baiña bilduma orren otsak noiz jo ote zituzten nere belarrietako atek? Bertsoak biltzen asi nintzanean, 1955 urte inguruan alegia, gerra asirik ogei urte paseak etzirala, bereala entzun nuan Aitzol zana ere, beste eginkizun askoren artean, bertso biltzen asia zala; pilla aundia bildua zuala eta Diputazioan-edo egon bear zuala.

Baiña ezin bururatu zaidana zera da: berri ori noren aotik jaso nuan. Eta pena det, oso ar gibide jakingarria eta baliotsua eman baitzidan. Ezin, beraz, orain berari eskerrak eman.

Ori jakindakoan, Diputazioko artxiberoa zan don Fausto Arozena jauna zanarengana zuzendu nituan nere pausoak. Jauna esan det, eta tratametu ori benetan zor zitzaion. Gizon ixilla, langillea eta serbitzialik izan bada, bera leen lerrokoa. Ori ez-ezik, beste makiña bat mesede egin zizkidan neri.

Zer nai nuan adierazi nionean, onelatsu erantzun zidan:

— Aitzol zanari, guda asi eta emendik aldegin bear izan zuanean, beste kezka askoren artean noski, bere bertso-bildumarekin zer egingo zuan bururatu zitzaion, eta onelatsu pensatu zuan: «Nik nere bilduma ori nun utziko det? Politikarekin gutxien kutsatutako etxea Diputazioa izango da, dudarik gabe. Seguruena or egongo da. Berari entregatuko diot». Ala, onera ekarri zuan eta emen utzi. Ori egin ondoren, Bilbo aldera joan zan. Arrezkerotik emen da material ori. Baiña ganbaran, iñork ere ikutu gabe. Ala ere, ori aztertzeko baimena ezin dizut nik eman. Diputazioko buruarena bearko dezu.

Kargu ortan don Jose Maria Caballero jauna zegoan garai artan. Berarengana azaldu nintzan. Ni artean ogei ta amar urte bete gabeko gaztetxo arduan, eta bildur pixka batekin agertu nintzala aitortu bearrik ez da izango. Baiña beste tolosar bat bera ere. Ori nere mesederako izan zala esan bearrik ez da. Berak, izan ere, nere gurasoak ezagutzen baitzitan. Zer nai nuan adierazi nion. Ez uste oso erreza zanik. Pentsa: gerratean alde batekoak afusillatutako paperak eskatzen nizkion, nori eta gerratean beste aldekoak aita eta osaba afusillatu zizkioten bati. Arritzekoa ez danez, Aitzolen bilduma orretaz ezertxo ere etzekian. Baiña segituan, une artan bertan, ni an nintzala, don Fausto Arozenari barruko telefonoz deitu zion, etortzeko esanez. Bereala genduan ate joka. Sartu zan barrura. Caballero jaunak galdetu, arek erantzun eta baimena nerekin nuala atera nintzan ni andik. Bi jaun aiek, Caballero eta Arozena, nerekin ezin da obeto eta jatorrago portatu zitzaizkidala esan bearra daukat. Milla esker bie.

Urrengo batean, Arozenak esandako orduan, an nintzan Diputazioko ganbarara joateko prest. Igo giñan gora eta txoko batean antxe zeuden, ez dakit orain paketeak ziran edo kajak. Zaartzen ari naizela ortxe dezute ezaubide garbia: gauzak aaztutzen asi zaizkidala alegia. Ala ere, gaur ere gutxi gora-beera esango nukela uste det nun zegoan, ganbara artara berriz igoko banintz. Zera batez ez naiz, ordea, bein ere aztuko: autsa nagusi zala an.

Andik aurrera, zenbait egunetan, ni ara joaten nintzan an zer azaltzen zan ikustera. Zegoan tokian, iñora mugitu gabe alegia, egin nuan nere azterketa guzia. Eta leen esandakoa: autsez goraiño bete egiten nintzan. Sudurrak ederki itxi ere bai denboraren buruan. Pañueloa busti eta sudur mintzak garbitzen nituanean, galanki beztuta ateratzen nuan. Egun aietan zenbat auts irentsi nuan ez dago esaterik. Baiña ori zan gutxiena: eta aldi artan ere gustoko tokian aldarrik ez.

Lan bat nola egin dan jakiteko, aurreko egitasmoa zer zan jakitea oso bearrezkoa da sarritan. Baiña oraingo ontan, Aitzolen bilduma onekin alegia, orrelakorik jakiterik ez dago. Lan ori nola burutu zan ikusi nuan nik. Eta andik zerbait somatu dezaket bilketa orri nola ekin zioten.

Geien-geiena sobreak ziran. Iritxi ziran bezela jasotako sobreak. Sobre bakoitzean, asko edo gutxi, bertso eta kantaren batzuk. Kuaderno batzuk ere bai tarteka.

Baiña sobre eta kuaderno oiek urtez urte sailkatuak. 1932-an bialdu eta jasoak, danak batera. 1933-koak berdin. Eta abar. Eta sobre edo kuaderno bakoitzean bialtzaillea nor zan gaiñetik garbi asko idatzita.

1932-an asko edo gutxi zerbait bialdu zutenen izenak auek dira: Zigardi, Urcelay, Zurebegi, Olentzaro abestiyak, Atxuletxeko Borda, Javier de Lazcoz, Aralar, Fueros-Dios, Akio, Kakuzagar eta *Poesías premiadas con el primer premio*. Izen onek salatzen duanez, sariren bat ere bazan mordorik onena bialtzen zuanarentzat. Sariketa orren arauak or egongo dira aldizkariren batean-edo. Baiña nik, egia esan, ez ditut eskuratu. Bestetik, berriz, izen

zerrenda ortan ikusten danez, badira beren izena gorde eta izenordea erabiltzen dutenak. Aspaldiko oitura izan da ori euskaldun eta euskaltzaleen artean. Gero ondorengoen buruausteak, izenorde oien atzean nor izkutatzen dan ezin somaturik.

Ala ere, batzuen izenak antxe ikusten dira. *Atxuletxeko borda* eta *Zigardi* izenordea darabilzkiana, Aita Atanasio María Mokoroa zana da, eskolapioa, Aita Justo Mari Mokoroaren anaia. *Olentzaro abestiyak* bialdu zituana, Zarauzko Kandido Berazadi da. *Zure begi*, Manuel Arrese Iburguren. *Urzelai*, Andres Ezenarro Kerejeta. Jaun au Irunen jaio zan eta Plazentzin bizi zan. Beraren semeak bertso mordoska jarri zuan nere eskuetan, bere aita zanak bilduta-koetatik.

1933-ko bialtzailleak onako auek dira, sobreen gaiñean irakurtzen danez: Ogei ta laugarrena, Agate Deunaren oroitza, Agate Deunaren aurregunekoak, Beti Lagun, Olentzaro bertsoak, Colamus carmina nostra, Lazkao-Gorrotxategi, Garate'tarra, Soraluze, Udaberria, Jesus jaio baño, Santa Ageda bezperan, Azkarate, Cantos religiosos, Erri olerki sorta, Dorronsoro Jokin.

Azken au Leaburun-eta apaiz izan ondoren, Ernaniñ il zala uste det. Bere euskaltzaletasuna il arte gorde zuan. Urterik geienetan bialdu zuan arek bere bertso-mordoa Aitzolen bilduma onentzat.

Izenorde oien atzean gordetzen diran batzuen izenak: Juan Mujika Laskibar, Albizturkoa; Pedro Azkarate, Marin, Leintz; Bingen Etxeberria, Zumarraga; Fernando Urkia, kanonigoa, Oñati; Fidel de Lejarza; Ramon Apaolaza, Ernani; Justo Arriola, San Lorentzo, Elgoibar; eta iru sail bialtzen dituana, Anjel Sukia, Zaldibia, apaiz egin eta kardenala izateraiño irixtiko zana.

1934-ko bialtzailleak: Agur maitagarritzko, Mendiburu, Lazkano, Jokin Dorronsoro, Gurutz-bidea, Enbeita K., Urantzu, Ondarroa, Lo ta lo.

Bialtzaille oien izen batzuk: Juliana Azpeitia, Abadiño, Zumaiañ jaioa bera, euskal idazle saiatua eta *Julene* izenarekin ezagutua; Gorrotxategitar Euloji; Jokin Dorronsoro; Andres Ezenarro Kerejeta, Plazentzia; Martiarena'tar Dionixi, Oiartzun, onako au urte askoan bertako sakristaua izana, euskaltzale eta bertsozale purrukatua. Eta Enbeita K. ori, igerri diozutenez, Muxikako Kepa Enbeita bertsolaria da, Balentiñen aita eta gaurko Ion eta abarren aitona.

1935-eko uzta urriagoa da: Kerexeta'tar Joseba Miren, Elorrio; Agirre'tar Eli, Intxaurren, Abadiño; Mendizabal'dar Alexander, Gasteiz; Lizaso ta Aranguren'dar Andoni, Donostia; Gorrotxategi'tar Euloji, Lazkao; Dorronsoro'tar Jokin, Ataun. Aldi ontan, ikusi dezunez eta besteetan ez bezela, danak beren izenekin azaltzen dira.

1936-ko uzta ere ez da aundia: Jomakeren abestiak, Abeletxeren kanta sorta, Jesusen Nekaldia; Aitita Malutekoren abestiak, Sasueta.

Bialtzaille oien izenak: Jose Maria de Querejeta, Elorrio; Ziarsolo'tar Imanol, Avda. de San Mamés, 18, Bilbao, euskal idazlea, *Abeletxe* izenordearekin bere lanak izenpetuko zituana; Zuaznabar'tar Mikel, Sasueta baserria, Lasarte, bertsozale purrukatua bera ere, neri bertso asko eman zizkidana.

Orretzaz gaiñera sei kuaderno ere badira: 1, 2, 3, 4 eta 5 zenbakiekin; eta beste bat, *Miscelánea* izenarekin.

Baita ere *Abesti errikoiak*, *Varia 1* eta *Varia 2* izeneko karpetak: *Urtsuako eresiak* izeneko orriak; *Poesias vascas labortanas* mordoa eta *Lecuona* mordoska. Ez dakit orain onako au zein Lecuona izan diteken.

Oietzek dira bilduma orretan agertzen diran bialtzailleak, urtez-urte ordenatuta. Bakoitzaren uzta oso ezberdiña da. Batzuek iru bertso sail bakarrik; beste batzuek ogei edo ogei ta amar.

Itxura danez, urtero-urteroko sailkatze orrek salatzen duanez, urtearen garai berdintsuan deia egiten zan andik eta emendik bertso eta kantak bialtzeko; eta ango eta emengo jendeak zintzo erantzun ere bai.

Bidasoaz onunzko probintzi geienetatik bada zerbait. Gipuzkoatik geiena; Bizkaitik eta Nafarroatik ez gutxi; Arabatik ere zerbait; eta baita Lapurditik ere.

Kardaberaz izeneko taldea zer zan esan nezake. *Kardaberaztarra*k, garai artan Gasteizko apaiztegia ikasketak egiten ari ziran apaizgaiak ziran, gerraz geroztik gure parrokien kargu izan dutenak. Don Manuel Lekuona zana zala uste det beren maisu eta gidari.

Ataungo Jokin Dorronsoro zana bialtzaille saiatuenetako bat izan zala ikusi dezute. Berari urte batean gertatua kontatuko dizuet. Bertso eta kanta-bilduma mardula egiña zuan, eta ura entregatzeko Donostiratzeara pentsatu zuan. Beasaingo edo Ordiziko geltokian trenaren zai zegoala, une batez norabait joan bearra egokitu zitzaion, andik urbil, iñora atera gabe alegia. Unetxo ura izan omen zuan bilduma bere eskutik utzi zuan bakarra. Baiña bueltatu zanean, an etzegoan bildumarik, eta gaur arte, Ainbeste egunetako lana antxe galdu zuan bat-batean. Ala ere, Joakin Dorronsoro orrek gogotik jarraitu zion bilduma ontarako bertso eta kanta zaar biltzeari.

Paper oietako batzuk eskuz idatzita daude; eta beste batzuk makinaz. Oso gutxi dagoana, ale bakar batzuk bakarrik alegia, inprentako bertso-paperak dira.

Orrek zera pentsa arazten digu: Aitzolek aitona-amonen aotik bertso eta kanta zarrak jasotzea eskatzen zuala. Aiek beren buruetan gordetzen zuten altxor ura nola edo ala papereratzeara eta salbatzea, alegia. Eta jendeak, aren esanetara jarritz, orixe egiten ziola.

Ortan du bilduma onek bere akatsa eta bere balioa, biak denbora berean gaiñera.

Akatsa, bertso-paperetan askoz obeto eta osoago zeuden bertso-saillak bialtzen zizkiotela. Adibidez, Xenpelarrenak, Bilintxenak, Txirritarenak eta abar, Artean bertso-paperetan barra-barra zebiltzan saillak alegia. Ortan balio eskasa erakusten du bilduma onek. Jendearen buruan bertsoak nola gordetzen diran ikusteko bidea da, ori bai, baiña sail oiek zer ziran jakiteko laguntza gutxi ematen dute, papera iñun agertu ez eta aitona-amon oien buruan gorde dana izan ez bada, beintzat, gure eskuetara iritxi dana.

Bertso-paperak bialtzeko garai egokia zan uraxe, bada. Gaur galduta dagoan kantak zabaltzeko bide ura, bertso-orriak inprentatu eta nunai saltzeko oitura ura alegia, gure artean eun bat urte edo geixeago iraun zuana, artean indar-indarrean zegoan. Edozein festa, erromeri, peri edo azoka-egunean, antxe ikusten ziran bertso-saltzailleak kale kantoietan kantari. Ni umetxoa artean, baiña olakorik Tolosako Zerkausian bein eta berriro ikusi izan ez banu, iñundik iñora ez nion ekingo biltze lan orri. Argi eta garbi or ikusten da aurtzaroan ikusi edo entzuten ditugunak zenbateraiño eragiña duten gure bizitzan.

Gerra aurreko *Argia* astekariaren langille bati onela entzun nion bein batez:

— Bertso-paperak pillaka bialtzen zizkiguten *Argia*-ra. Baiña gerra etorri zan eta an gelditu ziran. Auskalo zer gertatuko zan aiekin.

Gerra etorritakoan, berriz, bertsoak biltzen asi nintzanean makiña batek esan zidanez, bertso-paper mordo ederrak erre ziran agintari berrien bildurrez. Beste batek, berriz, kaja

batean sartu eta lurperatu egin zituan. Denboraren buruan lurpetik atera zituanean, urak ondatuak eta ustelduak zeuden danak ere.

Zergatik ez ote zuan, bada, Aitzolek bide ori artu? Zergatik etzitian inprentako bertso-paperak eskatu? Bearbada aurre-iritzi oker bat zualako. Erri literatura edo aozko literatura izanik, agian zera usteko zuan: jende zaarraren burua beste bizilekurik etzeukala arek, eta iturri bakarra bera zala. Arek bein baiño geiagotan ikusiko zituan, bada, nik bezela, Tolosako Zerkausiko bertso-saltzaille aiek; baiña, itxura danez, irudi ori etzitzaion neri bezin barrura sartu.

Pena artzekoa da noski. Baiña dudarik ez izan arek bere aurre-iritzi oker ori laster zuzenduko zuala, gerrak aren asmo guziak errukirik gabeko aizkorakada batekin bezela moztu izan ez balitu.

Orretaz gaiñera, milla antolaketa eta eginkizunetan sartuta bizi zan gizona zan ura, eta bertso eta kanta bilketa orrek gizon oso-osea eskatzen duana da.

Balioa ere bai denbora berean, esan degunez. Erri literatura izan ere, bertsoak eta kantak batez ere, bi taldetan berezi genezazke: inprentako bidea ikasi zutenak eta ikasi etzutenak. Paper edo liburusketan argitaratu eta zabaldu ziranak eta irauteko aotik aora pasatzea beste erarik ezagutu etzutenak. Ala, batzuk jasotzeko inprentatik ateratako paper eta liburuskak oiek berreskuratu bear dira. Besteak jasotzeko, berriz, jende zaarraren aolari eta buruari lan eragin bear zaie alde batetik, eta esku eta lumari bestetik.

Aitzolen laguntzailleak, berak itxura danez ala eskatzen baitzuan, ontan saiatu ziran eta mesede aundia egin ziguten. Bestela, arek bertso-paperak eskatu izan balitu, bertso-paperak bialtzearekin enkargua kunplituta zegoala usteko zuten. Beste era ontara, berriz, esan bezela, jendearen buruan zegoana jasotzen aalegindu ziran. Orrela, bertso-paperetan zegoan bertso asko jaso zuten, ia alperrikako lana egiñez. Baiña bai aiton-amon oien buruetan beste iñun etzegoan bertso eta kanta asko papereratu ere, era ortan iñoiz ezin eskertuko diegun mesedea egiñez.

Aitzolen bilduma nere begien aurrean ikustearekin batera, beste buruauste etorri zitzaidan. Aretaz nola baliatu nere lanerako? Geiena makinaz kopiatu nuan, eta dana fotografiatu, orduan fotokopiadorarik ez baitzegoan. Lan aundia izan zala esan bearrik ez da. Fotografiak, berriz, etziran profesional batenak. Baiña bai irakurtzeko modukoak, eta orrekin naikoa nuan.

Ondoren, Auspoaren liburuetan askotan ixuri ditut bilduma orren aberastasunak, egokie-ra ala datorrenean. Aurrerantzean ere berdin jarraituko det. Geienetan bertso-sail baten aldatetak edo barianteak ematerakoan erabili ditut, esan bezela bertso-paperetan obeto eta oso-ago dauden sailak dira eta.

Baiña aiton-amonen buruan bakarrik zegoan altxorra ere badala esan det. Orren txanda laster etorriko da, zati aundi batean beintzat. Zoritxarrez bein ere papereratu etzan jeneroa ditugu, gure erri literaturaren barruan: erromantzeak edo baladak. Auen bilduma prestatzeko lana aurreratuta daukat. Erdia edo ortxe egiña. Baiña datorren urtean bukatuko detala uste det. Or azalduko da Aitzolen bildumaren baliorik aundienetako bat.

Baiña ez degu oraindik Aitzol bildumaren gaia agortu. Beste zerbait esan bearra degu.

Ni bilduma ori aztertua nuala edo aztertzen ari nintzan zabaldu zan, zori txarrez, Donosti aldean. Zori txarrez esan det eta orain jakingo dezute zergatik. Albiste oiek iritxi ziran Aitzolen illobaren belarrietara ere. Pena det, baiña aaztu egin zaizkit beraren izen-abizenak. Bigarren deitura zuan arek Ariztimuño.

Ala, agertu zitzaigun eta zera esan zigun:

— Bilduma ori nere osabarena zan. Ni naiz aren oiñordekoa. Neri dagokit, beraz, bilduma ori. Nerea dana eskatzen det.

Ez dakit eskabide orrekin neri etorri zitzaidan eta nik Diputaziora bialdu nuan, ala bera zuzenean don Fausto Arozenarengana joan zan.

Diputazioaren eta Aitzolen illobaren arteko artu-emanetan eta eztabaidetan nik ez nuan parterik artu. Ori beren artean tratatu zuten. Diputazioak onela erantzun zion:

— Bilduma ori zure osabaren eskuetara etorri zan, berak eskatuta. Baiña bialtzailleena ere bada. Eta zure osabak etzuan partikular bezela eskatzen, alako erakundearen izenean baizik.

Tirabira askoren ondoren tratu egitera iritxi ziran. Beraren berri neri gero eman zidaten. Salomonen erabakia izan zan bera. Errege zar arek aurra erditik puskatzea agindu zuan, zorionez orrela egin ez bazan ere. Baiña beste aldi ontan zoritxarrez ala egin zan. Erdia Diputazioarentzat eta erdia illobarentzat zatitu zan Aitzolen bilduma.

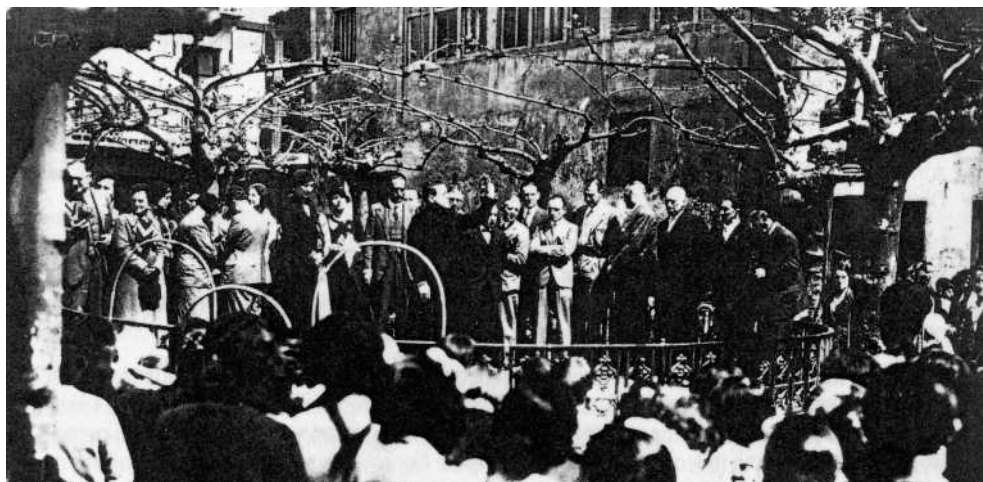
Nik geroztik ez det bilduma ori ikusi, esan bezela nik ateratako kopia eta fotografietaz baliatzen naizelako. Diputazioarena ondo gorde egingo zutela uste det. Illobaren pausoak, berriz, ez ditut jarraitu, eta ez dakit ez berak zer egin zuan eta ez bere osabaren bilduma erdi orrekin zer geratu zan.

Orixe da nik Aitzolen bildumari buruz esan dezadedana. Ikusi dezutenez, langintza ori asi egin zan. Besterik ez. Lau urteko lana eta zer egiñaren frutua utzi zigun. Gure bertsoen bilketa batek, ordea, itxurosoa izaten asteko, askoz ere denbora geiago bear zuan. Eta ori, geroztik buru-belarri sartuta ibili danak esaten dizue. Nere burua, izan ere, Aitzolek asitako langintza orren jarraitzailetzat ikusten det.

Gaizki esanak barkatu eta besterik ez.

Jose Ariztimuño "Aitzol" (1896-1936).

Aitzol mitin batean.